

Наталія Безпала

магістрантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри культурології та методики
викладання культурологічних дисциплін
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка Винничук Р.В.)
(м. Полтава)

ТВОРЧИСТЬ РАЇСИ КИРИЧЕНКО У КОНТЕКСТІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ПОЛТАВЩИНИ

Раїса Опанасівна Кириченко народилася в буремні воєнні роки 43-го на Полтавщині в селі Корещина Глобинського району Полтавської області в завітчаній рушниками хаті з неповторним і незабутнім запахом чистоти, свіжої зелені, відродження й оновлення. «Сім`я була величенька, – писала Раїса Кириченко – батьки, чотири брати та я... Тато з мамою жили дружно, були гарною парою, удвох журилися, співали і танцювали, то ж було кого послухати і навчитися добра».

Кілька років випасала влітку сусідську корову, вже й до школи пішла, а й далі допомагала сусідам. Зате восени, перед навчанням, купували вони їй щось з одягу. Дитинство було голодним, тож заробляти Раїса Кириченко почала рано...

Та були в неї й великі радощі – концерти. Спочатку співала під привезену татом з війни трофейну гармошку, переробляла те, що чула з грампластинок, згодом виступала в шкільній самодіяльності. Раїса Опанасівна вірила, що неодмінно стане співачкою, буде виступати на великих сценах. Почалися концерти в сусідніх селах. Співачка завжди за кулісами з нетерпінням чекала, доки оголосять: «А тепер перед вами виступить Раїса Корж». Першою її піснею була російська «Вижу чудное приволье».

Було Раїсі Опанасівні 14 років, коли перша втрата з поминальною вечерею і свічками увійшла в їхню хату: загинув на службі в армії старший брат Сашко. Здається, то було перше в селі після війни таке лихо, коли на службі загинув молодий хлопець. Люди вже відплакали всі похоронки, почали загоюватися рани війни... Тужило за братом усе село, похоронка нагадала і вдовам, і сиротам їхні недавні сльози. Потім смерть батька, важка робота в колгоспі...

Та співоча душа рвалася до вершин. І тут доля щиро усміхнулася Раїсі. Керівник народного хору Кременчуцького автомобільного заводу КрАЗ Оченаш П.Ф. запросив її працювати у колективі. Це була перша співоча школа, перші сходинки до слави.

Справжня творча робота почалася після зустрічі з баяністом Миколою Кириченком у Полтавській філармонії, куди співачка була запрошена на роботу. Невдовзі Микола і Раїса побралися. Пізніше працювали у народному хорі «Льонок» (у свій час заснований А. Авдієвським), яким керував знаменитий композитор Анатолій Пашкевич. Саме пісні цього геніального музиканта у виконанні Кириченко увійшли в національну пісенну скарбницю – «Степом, степом» на слова М. Негоди; «Синові»,

«Тиша і грім» на вірші В. Симоненка; «Моя Волинь», «А мати ходить на курган» Д. Луценка.

Невдовзі А. Пашкевича перевели керівником Черкаського народного хору, і через рік він запросив Раїсу та Миколу в Черкаси. Незважаючи на приховану неприязнь та заздрість хористів, Кириченко стала провідною солісткою. Працювала, не покладаючи рук, одержала звання заслуженої (1973), потім народної артистки України (1979), разом із Миколою підготували чимало програм, які записувала з оркестром народних інструментів радіо і телебачення під керівництвом В. Гуцала, з естрадно-симфонічним оркестром радіо і телебачення під керівництвом Р. Бабича, з духовим оркестром України, створеним В. Охріменком. Чимало програм створили на студії «Укртелефільм», телебаченні, там же були зняті перші фільми про Раїсу Опанасівну та її творчість. Так у нелегкій, але радісній праці приходило визнання. При Черкаській філармонії Кириченко створює спочатку гурт «Калина», потім «Росава», у яких виступає солісткою.

З Черкаським хором об'їздила всю Україну, Середню Азію. У складі різних делегацій гастролювала в Європі (Німеччина, Польща, Болгарія), Америці, Канаді. Там зрозуміла дивовижну властивість – навіть не знаючи мови, кожна людина будь-якої національності розуміє її.

Множилася слава співачки, унікальний голос Раїси завойовував світ. На концертах Черкаського хору її сольні номери перетворювалися на міні-концерти, їй писали захоплюючі листи, їй любили. Звісно, з такою безмежною славою співачці тісно стало у колективі, були невдоволені, тож коли у 1987 році з ансамблем «Росава» приїхала на концерти до Полтави й одержала запрошення від тодішнього секретаря обкому партії Ф. Моргуна переїхати на свою батьківщину – не вагалася. Тут, у Полтаві, створила ансамбль «Чураївна», з яким за рік об'їздила мало не всю Полтавщину.

Підвищуючи свій музичний рівень, навчалась у Харківському інституті мистецтв імені І. Котляревського на диригентсько-хоровому факультеті, удосконалювала розуміння суті природного хорового співу, відчувала красу звучання, хорову ансамбльовість. Коли Україна стала незалежною, відчула необхідність відтворити духовність, завжди притаманну українському народу, національне мистецтво, рідну мову. Писала: «Нас, українців, у державі більшість, ми титульна нація, тож і повинні державною мовою мати рідну. Щодо цього не мають виникати жодні питання. Так дано Богом. І не наша вина, що її часто забороняли, упосліджували, відкидали на периферію життя». І зазвучали на весь світ пісні: «Звучи, рідна мово» на слова А. Демиденка та композитора О. Семенова, «Маруся Чураївна» В. Міщенко, ще одна пісня про Марусю Чурай М. Луківа та О. Морозова. З ансамблем «Чураївна» створила програму «Пісні Марусі Чурай» для українського телебачення. Ця програма мала неабиякий успіх.

Влітку 2002 р. стараннями Раїси Кириченко в її рідному селі Корещина було збудовано церкву і відремонтовано сільську школу, яка отримала статус середньої (щоб дітям не доводилося ходити у старші класи в сусіднє село), відкрито дитячий садок, відремонтовано сільський клуб. Цими перетвореннями у рідному селі з її участю співачка була більше задоволена, ніж іншими своїми успіхами й нагородами.

Перша закордонна поїздка Раїси була до Америки (1983 р.) у часи «холодної війни», але й тоді вона зуміла завоювати серця американців українською піснею і

навіть стала почесним громадянином міста Балтимор. А коли звучить українська пісня – є й Україна – вважала співачка. Потім були: Алжир, Туніс, Філіппіни, Європа, пізніше тричі побувала в Канаді, півсвіту об'їхала і скрізь слава великої співачки супроводжувала її, вкриваючи квітами і шаную.

Якби не важка і затяжна хвороба та передчасна смерть, скільки хороших і всеперемагаючих пісень заспівала б Раїса Опанасівна своїм прекрасним голосом. Уся Україна боролась за її видужання, хто як міг: проводилися благодійні концерти, з усіх куточків України перераховували гроші на лікування геніальної співачки. Після важких поневірянь по лікарнях Раїса Кириченко ще зуміла записати декілька альбомів своїх пісень, дала інтерв'ю на радіо, організувала великий сольний концерт у палаці культури «Україна», на якому щиро подякувала всім за допомогу. А 9 лютого 2005 року на 62-ому році життя велика співачка, велика українка, чудова людина і просто чарівна жінка пішла від нас... Поховали Р. Кириченко в Корещині на Полтавщині поруч з її мамою. Як Раїса Опанасівна і заповідала...

Змалку дівчинка Рая трудилась – носила татові обіди: «Черствий окраєць хліба з часником для мене найсолодшим був сніданком». Вміла все: копати, сапати, пасти, косити, доїти і завжди любила співати: ще маленькою брала батькову гармошку, вилазила на вишню – грала і співала голосно, щоб було чути на все село. У мріях маленька Рая уявляла себе артисткою. Першу співочу практику Раїса Кириченко пройшла у Землянківській школі, в громадському житті якої приймала активну участь. Після закінчення семи класів цієї школи Раїса Опанасівна пішла працювати на ферму, де порала теляток, доїла корів і співала (на фермі дівчата створили хор доярок). Красива, ставна, співуча дівчина привернула увагу професійного музиканта Павла Оченаша, а свято пісні у с. В. – Кринки стало для Раї Корж відправною точкою у світ мистецтва.

Праця в Черкасах набирала обертів, записувалось багато пісень. Маючи вже значний сценічний досвід, співачка організувала власний ансамбль «Калина», потім «Росав». Працювала одночасно з національним оркестром народних інструментів під керівництвом Віктора Гуцала, естрадно- симфонічним оркестром радіо і телебачення з духовим оркестром (виступала в Києві, Криму, по всій Україні, Білорусії). Її пісні – «Мамина вишня» (Анатолія Пашкевича, Дмитра Луценка), «Світи нам, матінко» (Олександра Білаша, Тамари Голобородько), «стежина до мами» (Миколи Свидюка, Наталії Коломієць), «Дорога до матері» (Олександра Злотника, Вадима Крищенка) змушують відкладати всі справи і слухати їх, як власне одкровення, згадувати свою матусю, а багатьох і задуматись. Одержували, дякуючи їй нове життя і народні пісні – українська пісня у її виконанні звучала під небом Австралії, Алжиру, Америки, Тунісу, Філіппін, Монголії, Канади... Раїса Кириченко підкорила своїм голосом всю Європу.

Згодом Ф. Т. Моргун запрошує подружжя Кириченків на Полтавщину, і 27 лютого 1987 р. Раїса та Микола Кириченки повернулися з Черкас у Полтаву, а вже у березні створили ансамбль «Чураївна», де Раїса Кириченко була солісткою-вокалісткою. За рік з концертами об'їздили мало не всю Полтавщину. Співпрацювала Раїса Опанасівна з народним хором «Калина» Полтавського педагогічного інституту імені В. Г. Короленка, яким керує заслужений діяч мистецтв України Григорій Левченко. Навіть випускний іспит (а вона закінчила в 1989 р. Харківський інститут

мистецтв імені І. П. Котляревського) складала диригуючи цим хором. З вересня 1994 р. співачка працювала викладачем відділу співу Полтавського музичного училища імені М. В. Лисенка. Далі був важкий період (з листопада 1996 р. по березень 1997 р.) у житті співачки – її життя висіло на волосинці (тяжка хвороба нирок). Уже мало хто й вірив, що вона виживе. Від'їзд до Німеччини, довгі місяці радикального лікування... Але любов до пісні повернула співачку на сцену – нові пісні, нові сторінки життя.

За клопотанням і участю Раїси Кириченко у Корещині було збудовано церкву Покрови Пресвятої Богородиці (2002 р.), реставровано клуб, відкрито дитячий садок у селі Землянки. У відремонтованому приміщенні стала діяти Землянківська повна середня школа ім. народної артистки України Р. О. Кириченко. У школі запрацював і музичний клас, а подружжя Киричків подарували музичні інструменти. Для всіх здійснилось ще одне бажання – газифікація осель, школи. З березня 1998 р. співачці вручили Орден княгині Ольги III ступеня, через рік – II ступеня і в березні 2001 р. – I ступеня. А в жовтні 2003 р. Указом Президента України присвоєно звання Герой України з врученням ордена Держави. 9 лютого 2005 року не стало Раїси Кириченко. Попрощатися з нею у будинок Київської Національної філармонії прийшли тисячі людей, а потім її повезуть додому – в Корещину, як вона і заповідала. Її поклали вічно спати поряд з матусею. Друзями вірними і щирими були Володимир Пашенко, Микола Ляпаненко, Олексій Чухрай стараннями яких відкрито музей Раїси Кириченко у Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. і віриться, що постануть і пам'ятники славетній співачці на її рідній землі.

Вона продовжує себе у багатьох тих, кого вчила співати, це і Наталка Шинкаренко з Градизька, учні музичного класу Землянківської школи, що своїми голосочками вдячно славлять Раїсу Панасівну. Це і хор «Калинове гроно» – учасник і переможець багатьох конкурсів, концертів. Щороку 14 жовтня Землянківська школа гостинно запрошує шанувальників творчості Р. Кириченко на пісенне свято «Не журися, Україно, в тебе добрий рід!». У жовтні 2006 р. в стінах школи відкрито світлицю Раїси Кириченко.

Список використаних джерел

1. Білаш Олександр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://orenda.pl.ua/read/bilash_oleksandr_ivanovich
2. З історії української естради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uaestrada.org/archives/6875>.
3. Музичне краєзнавство Полтавщини: від витоків до сьогодення. – Полтава : ПОІППО, 2009. – 360 с.
4. Позняк-Хоменко Н. Жіноча доля Р. Кириченко / Н. Позняк-Хоменко // Заклик. – 2016. – Листопад. – С. 3–8.
5. Переді мною клавіші лежать... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://narodna.pravda.com.ua/rus/culture/4981decbd8686>.
6. Раїса Кириченко: «В детстве меня мама...» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fakty.ua/170954-raisa-kirichenko-v-detstve-mama-menya-postoyanno-odergivala-chogo-ti-krichish>.